

kvalitete ali tome mora predhoditi edukacija i podizanje svijesti šire populacije o značaju transplantacije.

Veći dio moralnih dilema vezanih za transplantaciju organa, posebice dilema religijskog karaktera dolazi od nedovoljne informiranosti. Obzirom na tendencije u modernoj medicini i aktualnost ove teme u opštoj populaciji neophodno je djelo ovakove prirode što više približiti čitateljstvu.

Knjiga koju predstavljamo upravo je te vrste, dočim je oslovljena znakovitim nazivom *Donacija organa i vjernici*, i predstavlja multidisciplinarni uradak načinjen perom i mukotrpnim teorijsko-empirijskim istraživanjima dr. med. Gordane Pelčić.

Znanstveno djelo *Donacija organa i vjernici* se sastoji od pet poglavlja: *Transplantacija; Bioetika; Religijski pogledi na transplantaciju; Mišljenje vjernika PGŽ i članova židovske općine Zagreb o transplantaciji organa* i posljednje *Rasprava i zaključci*. Prva tri poglavlja predstavljaju teorijski, dok posljednja dva poglavlja čine empirijski dio rada. Gordana Pelčić u prvom poglavlju upoznaje čitatelje s relevantnim terminima, poput *transplantacija ex cadavere* (presađivanje organa sa umrlih osoba), ili pak *ksenotrasplantacija* (presađivanje organa sa životinja na ljude), te potom razrađuje povijest transplantacije u svijetu, ne zapostavljajući povijesni razvoj presađivanja organa u Hrvatskoj i bivšoj Jugoslaviji. U drugom poglavlju obrađuje pojam, povijest i najčešće podjele bioetike. Tu posebice ukazuje na zastupljenu četverovrsnu podjelu bioetike i to na teorijsku, kliničku, kulturalnu i političku bioetiku. Posebno podpoglavlje ovog dijela knjige podcrtava bitnost još jedne vrste bioetike, a to je globalna bioetika. Treće poglavlje teorijskog dijela knjige predstavlja religijski pogled na transplantaciju organa, gdje dr. med. Pelčić izvrsnim religioškim i bioetičkim pristupima deskribira problem presađivanja organa u ibrahimovskim monoteističkim religijama. Zanimljivo je da dr. Pelčić signifikantno mjesto posvećuje islamu, te se istinski potrudila razumjeti pravno i moralno-teološko razumijevanje presađivanja organa kod muslimana (od 1983g. doniranje organa u islamu je dozvoljeno uz posebne odrednice). Stoga nije izostalo pozivanje na znamenitog muslimanskog alima Jusufa el-Karadavija. Slijedeće poglavlje predstavlja početak empirijskog dijela

rada oslovljenog s *Mišljenje vjernika PGŽ i članova židovske općine Zagreb o transplantaciji organa*. Tu su prezentirani podaci dobiveni empirijskim istraživanjem. Anketiranje je izvršeno na uzorku od 735 ispitanika. Najzastupljeniji ispitanici su bili rimokatolici 69.8 %, muslimani sa 6.5 %, potom dolaze Židovi s 5.6 %, pravoslavci s 4,2 %, protestanti s 8.5 %, i naposljetku ateisti s 4.8 %, i svjedoci Jehove s 0.6 %. Nadalje autorica upoznaje čitatelje s rezultatima ankete, te prikazuje veoma korisne podatke za teologe, sociologe, religiologe, bioetičare, ljekare i fekihe. Osobit je jedan detalj koji se odnosi na muslimane i njihovu spremnost darivanja organa. U svezi s tim u stoji: "Obitelj Židova i ateista značajno češće podupiru presađivanje, obitelji muslimana značajno se češće protive, obitelji rimokatolika značajno češće nemaju određenog stava, a protestanti značajno češće ne znaju stav obitelji. - (Gordana Pelčić, *Donacija organa i vjernici*, str. 59.). Posljednje poglavlje u knjizi oslovljeno je s *Rasprava i zaključci*, u kojem autorica sumira dosadašnje dobivene podatke, te daje vlastite zaključke uz obilato znanstveno potkrepljenje rezultate istraživanja. Kao i u prethodnim poglavljima iznosi veoma interesantne, pomalo neočekivane, dobivene rezultate.

Tijekom prikazivanja knjige neophodno je priopćiti nekoliko riječi o autorici. Gordana Pelčić je završila dodiplomski studij na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Rijeci, gdje je okončala i poslijediplomski magistarski studij, te je upravo ova knjiga plod tog studija. Također je doktorirala na istom Fakultetu. S druge je pak strane, na Katoličkom bogoslovnom fakultetu završila dodiplomski studij, što joj je nesumnjivo omogućilo široke svjetopogled, o čemu svjedoče njeni dosadašnji znanstveni uradci. Knjiga je donekle nesvakidašnja jer sadrži humanističku, društvenu ali i biomedicinsku komponentu, utjelovljenu u izvanrednu cjelinu naslovljenom *Donacija organa i vjernici*. Pohvalno je da se tijekom istraživačkog procesa autorica nije htjela ograničiti samo na jednu religijsku skupinu - koja je dominantna u Republici Hrvatskoj, - nego je skrenula pozornost razumijevanju transplantacijske problematike kod manjinskih religijskih skupina u Republici Hrvatskoj - kao što su muslimani, Židovi, protestanti, svjedoci Jehove, ili pak ateisti. U knjizi se obra-

đuju životna pitanja, o kojima bi svaki čovjek trebao razmisliti. Knjiga može poslužiti studentima i nastavnicima Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu, Islamskih pedagoških fakulteta u Zenici i Bihaću, potom studentima i profesorima medicinskih fakulteta, kao i djelatnicima i gojencima Katoličkog bogoslovnog fakulteta u Sarajevu. Iz svih navedenih, ali i brojenih ne navedenih razloga; knjigu preporučamo na čitanje našem čitateljstvu.

Orhan JAŠIĆ
Ahida SULJKANOVIĆ-MAHMUTOVIĆ

UVOD U MEĐUNARODNO HUMANITARNO PRAVO

Fevzi Oessidik, Uvod u međunarodno humanitarno pravo, Fakultet islamskih nauka u Sarajevu - Crveni polumjesec Katara, Sarajevo, 2011.

Autor djela koje prikazujemo, Dr. Fevzi Oussedik, profesor je na Fakultetu za šerijatsko i pozitivno pravo pri Univerzitetu Katar. Tekst djela *Uvod u međunarodno humanitarno pravo*, solidan je prijevod s arapskog jezika koji je sačinio Bego Hasanović, svršenišnik Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu i apsolvant Fakulteta za arapski jezik i književnost na Univerzitetu u Damasku. U prijevod je pretočeno dragocjeno stručno stivo koje pažnju zaslužuje po tome što je nastalo kao odgovor autora na potrebu za usporedbom islamskog prava s međunarodnim humanitarnim pravom, u sklopu koje je trebalo jasno istaknuti šta čemu prethodi.

Djelo je podijeljeno na tri poglavlja koja se dalje granaju u tematska potpoglavlja i Zaključak.

Prvo poglavlje ima naslov *Principi međunarodnog humanitarnog prava i njihova uloga u savremenim oružanim sukobima*, a u njemu autor razmatra historijski razvoj međunarodnog humanitarnog prava. Posebnu pažnju tu privlače osvrt na (sve)četiri ženevske konvencije (od 1864. do 1977. godine) i zapažanje da su sve azijske i evropske civilizacije, oduvijek, na osnovama iskustava o međusobnim

odnosima, na neki način sudjelovale u osnivanju ove grane prava. Tu se govori i o utemeljenosti humanitarnog prava u islamu, zapravo u Kur'anu, kao što posvjedočuju riječi Uzvišenoga Gospodara. "I borite se na Allahovom putu protiv onih koji se protiv vas bore, ali vi boj ne započinjite. Allah ne voli one koji započinju boj." (El-Beqare, 190.) Ako se na osnovu ženevskih konvencija saznaje da postoji skup principa međunarodnog humanitarnog prava kojih se zemlje potpisnice moraju pridržavati, autor djela opravdano primjećuje da islam kao humana religija zacijelo prednjači u primjenjivanju tih principa. Na kraju poglavlja su tretirana lica zaštićena protokolima ženevskih konvencija, kojima trebaju biti zagarantovana sva prava tokom oružanih sukoba, a to su stranci, žene, djeca i novinari.

Ratno pravo u savremenom međunarodnom pravu i savremenoj međunarodnoj zajednici, drugo je poglavlje djela u kojem se o pravu na rat prema Povelji Ujedinjenih naroda govori uz usporedbu s islamskim pravom. Obje strane iz usporedbe se slažu da je rat krajnja opcija u rješavanju sporova. "Samoodbrana je jedini slučaj kada je dozvoljena upotreba sile. Ona obično uslijedi kao odgovor na agresiju koja se već dogodila, što Povelja precizno i jasno definira" (Oessidik, str. 61). U nastavku poglavlja citira se veliki broj ajeta koji iznose islamski stav o pitanju ratovanja. Ranjenici, bolesnici i sanitetske službe, dodatne su kategorije zaštićene ženevskim konvencijama, prema kojima se u ratu treba postupati humano, bez diskriminacije zasnovane na porijeklu, boji kože, spolu i rođenju. Naravno, to je stav i međunarodnog humanitarnog prava i islamskog prava. Na kraju poglavlja autor analizira Ebu Bekrovu, r.a., oporuku datu Usaminoj vojsci: "O ljudi, naređujem vam deset stvari pa ih dobro upamtite: Nemojte biti vjerolomni niti prisvajati ratni plijen krijomice, nemojte prevariti niti osakati, nemojte ubijati djecu, starce i žene, nemojte odsjeći vrh palme niti je zapaliti, nemojte posijecati voćke i nemojte klati ovce, krave niti deve, osim za hranu. Naići ćete pored ljudi koji su se posvetili samostanima, pa ih pustite na miru, njih i ono čemu su se posvetili. Naići ćete na ljude koji će vam ponuditi posude sa raznovrsnom hranom, pa kada budete jeli iz njih, spomenite Allahovo ime." Ako se ima u vidu da

je Oporuka izrečena cijelih četrnaest stoljeća prije nastanka ženevskih konvencija, poželjno je bilo jasno istaknuti islamsku viziju o regulisanju ove grane prava.

Treće poglavlje nosi naslov *Vrste oružanih sukoba i ustanovljena zaštita*, a tretira pitanja zaštite žrtava rata, kao što su ranjenici, bolesnici i ratni zarobljenici. "Pravo oružanih sukoba ni u kom slučaju nije zamjena za mir, međutim ono čuva značaj izvinjenja i ljudske vrijednosti, te podržava humanitarno pomaganje u vrijeme erupcije nasilja i strasti" (str. 82). Dok su s jedne strane štitele žrtve rata, a s druge uređivale pravo oružanog sukoba, Ženevske i Haške konvencije su se postepeno razvijale. Stoga autor navodi i hronološki razvoj njihovih zakonskih dopuna, sve do objedinjavanja u zajedničko pravo, 1977. godine, da bi bila omogućena adekvatnija zaštita civila, "čiji je položaj tokom oružanih sukoba sve lošiji, a posebno u zemljama trećeg svijeta poput Koreje, Vijetnama, Zapadne Sahare, Iraka, Palestine i Bosne i Hercegovine" (str. 86).

U *Zaključku* autor tvrdi da danas postoji samo selektivna primjena pravila međunarodnog humanitarnog prava, što je mahom uvjetovano međunarodnim odnosima. Budući da sve više dolazi do miješanja pojmova *terorizma, oslobodilačkog rata i legalnog otpora* protiv okupacije, neophodno je, kako tvrdi autor, održavanje nove diplomatske konferencije kako bi se odgovorilo novonastalim izazovima.

Djelo *Uvod u međunarodno humanitarno pravo* ne nudi gotova rješenja niti nova tumačenja, već više postavlja pitanja koja će stručnjake podstaknuti na ozbiljnije i konstruktivnije pristupanje rješavanju savremenih problema u okvirima međunarodnoga humanitarnog prava, nastalih iz sukoba na raznim stranama svijeta u kojima najveću cijenu plaćaju nezaštićeni civili. Zadatak međunarodnog humanitarnog prava je da se bori za osiguranje prava civila i pravednog ratovanja, te da radi na praktičnom primjenjivanju odredaba ženevske konvencije o ljudskim pravima.

Razumljivost, preciznost i jezgrovitost, posebne su odlike ovog djela. Kao takvo, ono može korisno služiti studentima prava, posebno na predmetu *međunarodno humanitarno pravo*, jer daje uvid u islamski način tretiranja oružanih sukoba kao i odnosa prema civilima u sukobu, te prema

ranjenicima, zarobljenicima i materijalnim dobrima. Studenti Fakulteta islamskih nauka ga mogu koristiti u izučavanju šerijatskog prava kao organske cjeline. Budući da zbir od 240 fusnota nudi podatke i o referentnim izvorima, djelo može služiti i kao vodič istraživačima koji se žele baviti teoretskim proučavanjem humanitarnog prava u svim njegovim dimenzijama i oblicima.

Šejla MUJIĆ,
Mahir KEVRIC

SEMA' – MUZIKA KOSMIČKE LJUBAVI

Svakog 17. decembra u Konyi se održava centralni dio manifestacije sjećanja na Mevlanu Dželaluddina Rumija. Manifestacija je ove godine započela 7. decembra nizom različitih kulturnih događaja. Noć 17. decembra, poznata kao *Šebi arus* ili *Nevjestina noć* jeste godišnjica kada je hz. Mevlana Dželaludin Rumi otišao ka svome Gospodaru i ona predstavlja centralni dio manifestacije.

Mevlana Dželaludin Rumi je bio islamski mistik, teolog, pjesnik i učitelj tesavvufa. Rođen je 1207. godine u Balkhu (današnji Afganistan), a preseelio je u Konyi, 1273. godine. Rođen u perzijskoj porodici, život je proveo u Rūmu, današnjoj srednjoj Anadoliji. Mevlana u prijevodu znači *naš vodič*.

Centralna manifestacija sjećanja na Rumija predstavlja atraktivni ekstatični ples derviša mevlevijskog tarikata. Ovaj derviški red osnovao je sam Rumi, a tradicija održavanja plesa je započela sa njegovim nasljednikom, sinom Veledom, kada je ples postao formalni dio tradicije mevlevijskog tarikata. Derviški redovi su u početnoj fazi sekularizacije i vesternizacije Republike Turske bili zabranjeni, ali su se od 1946. godine vratili u život Turske, od kada se uvelo dvosredmično institucionalno obilježavanje sjećanja na Mevlanu Dželaludina Rumija koje se obilježava svakog decembra u gradu Konyi. Za Mevlevije, ali i za posjetioce ovog događaja, to nije samo koncert, niti ples, niti se smije tako promatrati. To je nešto mnogo više od samog koncerta ili muziciranja. *Sema'*, ako se posmatra isključivo kao ples, ili kao muzički ugođaj, gubi svoj smisao, svoju duhovnost i svoju poruku. Na isti način, ilahija ili kasida koja je izašla iz tekije i danas postala sredst-